

Závěrečná zpráva o hodnocení doktorských studijních programů na Fakultě tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy v Praze

únor 2013

Úvod

Akreditační komise (dále jen AK) rozhodla na svém zasedání ve dnech 13.-15. září 2010, že bude v souladu s § 84 odst. 1 písmeno a) zákona č. 111/1998 S. o vysokých školách a o změnách a doplnění dalších zákonů (Zákon o vysokých školách), provedeno hodnocení doktorských studijních programů.

Pro hodnocení doktorských programů na Fakultě tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy v Praze (dále jen FTVS UK) jmenovala AK účelovou pracovní skupinu (dále ÚPS) ve složení: prof. PhDr. Jiří Mareš, CSc. (předseda – Lékařská fakulta UK v Hradci Králové), prof. PaedDr. Iva Stuchlíková, CSc. (členka AK), prof. PaedDr. Ludmila Jančoková, CSc. (Fakulta humanitních věd UMB v Banské Bystrici), doc. PaedDr. Aleš Suchomel, Ph.D. (FPHP TU Liberec), doc. Mgr. Ladislav Čepička, Ph.D. (FPE ZČU v Plzni).

Akreditační komise vycházela ze sebehodnotící zprávy fakulty, dalších materiálů zpracovaných a předložených fakultou (kompletní dokumentace k doktorskému studiu, seznamy publikační činnosti doktorandů, doklady o průběžném hodnocení doktorandů, doklady o absolventech doktorského studia, doklady o doktorandech, kteří studium nedokončili), dále z veřejně dostupných informací a z poznatků získaných při hodnotící návštěvě, která se uskutečnila dne 14. 12. 2012. Členové ÚPS se setkali také s doktorandy (prezenční i kombinované formy) a diskutovali s nimi o jejich zkušenostech s doktorským studiem na fakultě.

Za účelovou pracovní skupinu se návštěvy zúčastnili: prof. PhDr. Jiří Mareš, CSc., prof. PaedDr. Iva Stuchlíková, CSc. prof. PaedDr. Ludmila Jančoková, CSc., doc. PaedDr. Aleš Suchomel, Ph.D., doc. Mgr. Ladislav Čepička, Ph.D.

Za FTVS UK se jednání zúčastnili: doc. PhDr. Vladimír Süß, Ph.D. (děkan), doc. PaedDr. Bronislav Kračmar, CSc. (proděkan pro vědeckou činnost), prof. PhDr. Antonín Rychtecký, DrSc. (předseda oborové rady Kinantropologie), doc. PaedDr. Karel Jelen, CSc. (předseda oborové rady Biomechaniky).

Charakteristika doktorského studia na FTVS UK

FTVS UK má akreditovány 2 doktorské studijní programy v prezenční i kombinované formě, a to v češtině i angličtině (viz tab. 1).

Tab. 1 Akreditované studijní programy na FTVS UK Praha

Doktorský studijní program	Standardní doba studia	Aktuální počet studentů (P/K)	Platnost akreditace
Biomechanika	3 roky		31.10.2014
Biomechanika	4 roky	18/26	31.12.2013
Kinantropologie	3 roky		31.10.2014
Kinantropologie	4 roky	91/73	1.11. 2017

Tříleté studijní programy jsou akreditovány jen na dostudování přijatých studentů, a proto se jimi AK detailněji nezabývala.

Výzkumná činnost

Program Biomechanika. Funguje v rámci Univerzity Karlovy pod Koordinační radou Biomedicína. Školícími pracovišti pro Biomechaniku jsou (kromě FTVS UK) tři pražské lékařské fakulty (1., 2. a 3.) a čtyři ústavy AV ČR (Experimentální medicíny, Fyziologický ústav, Termomechaniky, Teoretické a aplikované mechaniky). Pracovníci fakulty s biomechanickým zaměřením řešili výzkumný záměr MŠMT a pravidelně získávají grantové projekty GA ČR, TA ČR, rezortní granty Ministerstva zdravotnictví a Ministerstva dopravy. Řeší i projekt Univerzity Karlovy PRVOUK P38. Z celkového objemu získaných grantů tvoří přibližně 80 % základní výzkum, 20 % aplikovaný výzkum. Na všech grantech spolupracují doktorandi a podílejí se také na publikačních výstupech.

Zatím je těžiště spíše v domácích výzkumech, bude třeba intenzivněji rozvíjet i grantovou mezinárodní výzkumnou spolupráci.

Program Kinantropologie je v rámci Univerzity Karlovy přidruženým členem oborové rady Biomedicína. Pracovníci fakulty s kinantropologickým zaměřením řešili výzkumný záměr MŠMT a pravidelně získávají mnoho grantových projektů GA ČR. Řeší i projekt Univerzity Karlovy PRVOUK P 39. Kromě domácích projektů se podílejí na výzkumných projektech ve Francii, Německu, Polsku, Slovensku.

Akademičtí pracovníci

Program Biomechanika. Většina školitelů jsou *externí* spolupracovníci FTVS UK. Z 10 školitelů je 7 externích (ČVUT, 1. a 2. LF UK, PřF UK, AV ČR) a pouze tři jsou interní pracovníci FTVS UK. Každý z nich je expertem na určitou oblast biomechaniky. Hodnocení kvality práce školitelů se zatím neprovádí.

Výběr oponentů disertačních prací je v pořádku. Rozdíly byly shledány v délce, struktuře a míře podrobnosti posudků. Bylo by vhodné, aby vedení FTVS UK stanovilo rámcovou strukturu posudků, aby se každý oponent musel vyjádřit ke všem důležitým aspektům posuzované disertační práce.

Program Kinantropologie. Většina školitelů jsou *interní* pracovníci FTVS UK. Z 31 školitelů je 28 interních a pouze 3 jsou externí spolupracovníci FTVS UK. Každý z nich je expertem na určitou oblast kinantropologie. Hodnocení kvality práce školitelů se zatím neprovádí.

Výběr oponentů disertačních prací je v pořádku. Rozdíly byly shledány v délce, struktuře a míře podrobnosti posudků. Bylo by vhodné, aby vedení FTVS UK stanovilo rámcovou strukturu posudků, aby se každý oponent musel vyjádřit ke všem důležitým aspektům posuzované disertační práce.

Předpisy, dokumentace

Obecně lze konstatovat, že FTVS UK dbá na kvalitní dokumentování doktorského studia. AK neshledala žádné nedostatky.

Nároky na práci doktorandů se v obou programech poněkud liší, což je dáno charakterem oboru. Společným problémem zůstávají stáže na zahraničních pracovištích.

Program Biomechanika. Má stanoveny konkrétní kroky, které musí doktorand splnit v předepsaném čase a předepsané kvalitě. Na základě hodnocení je pak případně upravována výše doktorandova stipendia a doporučovány další postupy plnění jeho povinností.

Program Kinantropologie. Má stanoveny konkrétní kroky, které musí doktorand splnit v předepsaném čase a předepsané kvalitě. Na základě hodnocení jsou pak doporučovány další postupy plnění jeho povinností.

Studenti

Program Biomechanika. Zájemci o studium jsou různí: přibližně 30 % tvoří absolventi FTVS UK, 15 % absolventi lékařských fakult z celé ČR, 25 % absolventi technických oborů ČVUT a zbytek jsou absolventi dalších vysokých škol. Nejčastější délka studia je mezi 4 až 6 lety. Doktorandi přerušují studium obvykle ze zdravotních důvodů nebo z důvodu mateřských povinností. Při dnešních tvrdých ekonomických podmínkách a nízkém stipendiu si doktorandi prezenční formy přivydělávají. Pak se jejich studium prodlužuje a mnozí přestupují do kombinované formy. Kvalita práce doktorandů je v tomto programu hodnocena dvakrát za rok, nikoli jen jednou za rok, jak to požaduje Rektorát UK.

Doktorandům prezenční formy studia je stanovena zahraniční stáž minimálně 3 měsíce (u kombinované formy studia je zahraniční stáž pouze doporučena). Zatím se nedaří tento požadavek v řadě případů důsledně naplňovat. Jedním z řešení jsou dva kratší pobyty, což je pro doktorandy výhodné z ekonomických i rodinných důvodů. Fakulta si problém zahraničních stáží uvědomuje a bude analyzovat příčiny.

Materiální podmínky pro práci doktorandů jsou velmi dobré (prostory, dostupnost databází, přístrojové vybavení, laboratoře).

Program Kinantropologie. Zájemci o studium se rekrutují z řad absolventů FTVS UK, dále z absolventů studia tělesné výchovy a sportu na Pedagogických fakultách, ale i z jiných oborů jiných vysokých škol. Obvyklá délka studia se pohybuje mezi 4 až 6 lety, ale výjimkou není ani delší doba.

Doktorandům prezenční formy studia je stanovena zahraniční stáž minimálně 3 měsíce (u kombinované formy studia je zahraniční stáž pouze doporučena). Zatím se nedaří tento požadavek v řadě případů důsledně naplňovat. Za posledních pět let absolvovalo studijní pobyt v zahraničí v délce jeden měsíc a více pouze 10 doktorandů. Fakulta si problém zahraničních stáží uvědomuje a bude analyzovat příčiny.

Materiální podmínky pro práci doktorandů jsou velmi dobré (prostory, dostupnost databází, přístrojové vybavení, testy). Biomedicínský směr má úzkou vazbu na laboratoře, kde mají přístup k veškerému vybavení. Ve společenskovědní sekci mají k dispozici psychologickou laboratoř, a pokud se jedná o tematiku psychologickou nebo pedagogicko-psychologickou, mají doktorandi možnost použít přístroje, ale i standardizované testy a dotazníky.

Výzkumná a publikační činnost doktorandů

Program Biomechanika. Doktorand musí během studia publikovat nejméně jednu publikaci v časopise s impakt faktorem a další nejméně jednu v recenzovaném časopise. Protože se v případě biomechaniky zpravidla jedná o mezioborové téma, bývá u jedné práce několik spoluautorů. Tematicky jsou disertační práce z biomechaniky navzájem velmi odlišné

a doktorand obvykle řeší dílčí téma v rámci výzkumného týmu svého školicího pracoviště. Požaduje se publikační činnost v renomovaných vědeckých časopisech (včetně zahraničních).

Program Kinantropologie. Doktorand musí během studia vystoupit na vědecké konferenci a publikovat nejméně tři práce v recenzovaném časopise, z toho jednu v zahraničí. Je určitý rozdíl v požadavcích i v možnostech publikování mezi biomedicínským a společenskovědním směrem Kinantropologie (vyšší nároky jsou u biomedicínského). Oborová rada se snaží, aby se doktorand svým tématem disertace přibližoval k zaměření školitele a aby školitel měl výzkumný grant, z něhož je možné čerpat prostředky na služby pro doktoranda. Školitelé vedou své doktorandy, aby podávali projekty alespoň v rámci GA Univerzity Karlovy.

Závěry

AK konstatuje, že doktorské studium na FTVS UK má dlouhou tradici a probíhá standardně. Je zavedena kontrola kvality práce doktorandů; bude třeba důsledně sledovat a vyhodnocovat i kvalitu práce školitelů. Při uskutečňování doktorských studijních programů se objevují problémy obecnějšího rázu, které vyžadují systémové řešení (jsou konkretizovány v doporučeních).

Doporučení

1. V programu Biomechanika důkladněji promyslet koncepci studia, tj. zřetelněji vymežit zaměření témat disertačních prací. Zatím není jasná hranice především oproti lékařským oborům a do jisté míry i oproti biomedicínsky zaměřené kinantropologii. Mnohem zřetelněji je naopak vymezena hranice oproti doktorskému programu Biomechanika na ČVUT Praha. S ohledem na profil fakulty by bylo třeba orientovat biomechanická témata na studium pohybových a sportovních aktivit. Jinak vzniká otázka, proč by mělo být doktorské studium biomechanika akreditováno právě na FTVS UK a nikoli na některé lékařské fakultě.
2. V programu Kinantropologie je zřejmý problém duality společenskovědního a biomedicínského směru. Rozdílné věcné zaměření programu činí problém při žádostech o výzkumné granty, při vykazování publikační činnosti, ale i při žádostech o habilitační a jmenovací řízení, neboť se zde kříží požadavky oborů společenskovědních a biomedicínských. Jedním z možných řešení (k němuž se přiklání i fakulta) by bylo rozdělit stávající program Kinantropologie na dva samostatné. V takovém případě bude třeba zvolit i adekvátnější označení každého z nich a vymežit rozdíly v zaměření disertací mezi biomedicínsky zaměřeným programem kinantropologie a biomechanikou.
3. V programu Biomechanika je třeba vyřešit výrazné disproporce v počtu doktorandů připadajících na jednoho školitele. Program má celkem 10 školitelů, přičemž variační rozpětí je od 1 do 20 doktorandů, medián je 3. Totéž se týká programu Kinantropologie, kde je 31 školitelů; variační rozpětí činí od 1 do 21 doktorandů (medián je 4) připadajících na jednoho školitele.
4. Ve fakultních předpisech je třeba lépe konkretizovat po kvalitativní i kvantitativní stránce výstupní požadavky na studenta doktorského studia. Stanovit minimální požadavky na studentovu aktivní účast na konferencích (domácích, zahraničních), na typ publikovaných prací (článek v časopise s IF, článek v časopise indexovaném v databázích typu SCOPUS, článek v časopise zařazeném na seznam Rady vlády atd.), žánr publikace (původní výzkumná práce apod.). V případě mezioborových publikací (kdy jde o větší počet autorů)

konkretizovat i to, která publikace bude doktorandovi uznána jako klíčová vzhledem k pořadí autorů.

5. Fakulta bude muset systémově řešit stáže doktorandů na zahraničních pracovištích tak, aby požadavky nezůstávaly pro řadu studentů jen v deklarativní rovině a byly splnitelné.
6. Bude vhodné, aby se všechny tři fakulty, které se věnují kinantropologii a biomechanice (FTVS UK, FTK UP, FSpS MU) dohodly na pořádání společné konference studentů doktorského studia. Pro rozvoj oboru není účelné, aby si každá fakulta pořádala jenom svoji vlastní, lokální konferenci. Měla by následovat ještě jedna, vyšší úroveň.

Závěry k akreditaci studijních programů:

- a) AK souhlasí s prodloužením platnosti akreditace doktorského studijního programu *Biomechanika* do 1.11.2017.
- b) AK souhlasí s prodloužením platnosti akreditace doktorského studijního programu *Biomechanics* s výukou v anglickém jazyce do 1.11.2017.

Kontrola plnění závěrů a doporučení:

AK žádá u obou studijních programů (Biomechanika a Kinantropologie) předložení kontrolní zprávy o naplňování uvedených doporučení k 31.12. 2015.